

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

M. Tvllii Ciceronis Orationvm Pars ...

Cicero, Marcus Tullius

Coloniae Agrippinae, 1622

Oratio XI.

[urn:nbn:de:bsz:31-116541](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-116541)

PRO M. FONTEIO

ORATIO XI.

Defunt permulta.

HOC *pretore oppressam esse ere alieno Galliam. à quibus versuras tantarū pecuniarum factas esse dicunt? à Gallis? nihil mirus: à quibus igitur? à ciuibus Rom. qui negotiantur in Gallia? cur eorum verba non audimus? cur eorum tabulae nulla profertur? insector vltro, atq; in isto accusatori, iudices: insector, inquā, ac flagito testes. plus ego in hac causa laboris, & opera consumo in poscendis testibus, quā ceteri defensores in refutandis. audacter hoc dico, iudices, nō temerè confirmo, referta Gallia negotiatorū est, plena ciuium Rom. nemo Gallorū sine ciue Rom. quicquam negotij gerit: nummus in Gallia nullus sine ciuium Rom. tabulā commouetur. * videre, quod descendam, iudices, quā longè videar à consuetudine mea, & cautione ac diligentia discedere. vne tabulae proferantur, in quibus vestigium sit aliquod, quod significet pecuniam Fonteio datam: vnum ex toto negotiatorum, colonorum, publicanorum, auctorum pecuniariorum numero testem producant: verè

ACCUS

ORATIO

accusatum esse concedam. pro dij immortales, qua est
 caussa? qua defensio? prouincia Gallia M. Fonteius
 proiur, qua constat ex ijs generibus hominum. & ci-
 uis tum, qui (vt vetera mittam) partim nostra me-
 moria bella cum populo Rom. acerba, ac diuturna
 gesserunt: partim modo ab nostris imperatoribus sub-
 acti, modo bellis domiti, modo triumphis, ac monime-
 tis notati, modo ab senatu agru vrbibusq; multati
 sunt: partim, qui cum ipso M. Fonteio ferrum ac ma-
 nus contulerunt, multoq; eius sudore ac labore sub po-
 3 puli Romani imperium, ditionemq; ceciderunt. * est
 in eadem prouincia Narbo Martius, colonia nostroru
 ciuium, specula populi Rom. ac propugnaculum istis
 ipsis nationibus oppositum & obiectum. est item vrbs
 Massilia, de qua antè dixi, fortissimorum fidelissimorumq;
 sociorum, qui Gallicorum bellorum pericula à
 populo R. copijs, armisque propulsarunt. est praeterea
 numerus ciuium R. maximus atque hominum hone-
 stissimorum, huius prouinciae, qua ex hac gentium va-
 rietate constaret, M. Fonteius (vt dixi) praesuit: qui
 erant hostes, subegit: qui proximi fuerant, eos ex ijs a-
 gris, quibus erant multati, decedere coegit. ceteris,
 qui iccirco magnis saepe erant bellis superati, vt sem-
 per pop. R. parerent, magnos equitatus ad bella, qua
 tum in toto orbe terrarum à pop. R. gerebantur, ma-
 gnas pecunias ad eorum stipendium maximum frum-
 menti numerum ad Hispaniense bellum tolerandum
 4 imperauit. * hac qui gessit, in iudicium vocatur: vos,
 qui in re non interfuisistis, causam vna cum populo Ro-
 mano cognoscetis. dicunt contra, quibus inuitis, semis
 imperatum est: dicunt, qui ex agru ex M. Fonteij de-
 creto

PROM

oia decedere sunt con-
 legantur primis au-
 se confite, quibus
 qua existimant: huius
 vltimae existimant
 hanc praesentem p-
 p-ssimos. nos autem
 vltima laudatio au-
 mos monumentis habet
 qua voluntas est: et
 quibus de prouincia
 meritis esse arbitri
 appropinquat M. Font-
 eio. huiusmodi num-
 R. dignitas posthu-
 ribus vestris, et
 credidi. & consilia
 vltimae iudicium
 rem habere debet
 honestissimorum cop-
 mouerit: et res sum-
 rum et consilio v-
 niam et eam Ga-
 maxime populi
 larissimos, et
 uia multas tribu-
 que ad eos exer-
 tum atq; ornatum
 uo impo-are. facta
 huiusmodi vltima
 que M. Fonteij

PRO M. FONTEIO

creto decedere sunt coacti: dicunt, qui ex bello cade, &
 fuga nunc primam audent contra M. Fonteium iner-
 me consistere. quid coloni Narbonenses. quid volunt?
 quid existimant? hunc per vos volunt. se per hunc in-
 columnes existimant esse. quid Massiliensium ciuitas?
 hunc praesentem ijs affectit honoribus, quos habuit am-
 plissimos. nos autem absens orat atq; obsecrat, vt sua
 religio, laudatio, auctoritas aliquid apud vestros ani-
 mos momenti habuisse videbatur. * quid? ciuium R.
 quae voluntas est? nemo est ex tanto numero, quin huc
 optime de prouincia, de imperio, de sociis, de ciuibus
 meritum esse arbitretur. quoniam igitur videtis, qui
 oppugnent M. Fonteium: cognoscitis, qui defensu ve-
 lint. statuite nunc, quid vestra aequitas, quid populi
 R. dignitas postulet: vtrum coloni vestri, negotiato-
 ribus vestris, amicissimis, atque antiquissimis sociis &
 credere, & consulere malitis; an ijs, quib. neq; propter
 iracundiam, fidem, neq; propter infidelitatem, hono-
 rem habere debetis. * quid, si maiorem etiam hominu
 honestioru copiam assero, qui huius virtuti, atq;
 innocentia testimonio possint esse? tamē ne plus Gal-
 lorum consensio valebit, quam summa auctoritas om-
 nium? cum Gallia Fonteius praeset, scitis, iudices,
 maximos populi Rom. exercitus in duabus Hispani-
 clar. s. mosq; imperatores fuisse. qua multi equites R.
 qua multo tribuni militu, quales, & quot, & quoties
 legati ad eos exercitus? praeterea Cn. Pompeius ma-
 ximus atq; ornatusissimus, hyemauit in Gallia, M. Fon-
 teio imperate. satune vobis multos, sat idoneos testes
 & consocios videtur ipsa fortuna esse voluiss. earu re-
 ru, quae M. Fonteio pratore gererentur in Gallia? quae

ORATIO

ex tanto hominum numero testem in hac causa pro-
 ducere potestis? quis est ex eo numero, qui vobis au-
 ctor placeat? eo nos iam laudatore, & teste venimur.
 7* *7* dubitabitis etiam diuitibus, iudices, quin illud, quod
 initio vobis proposui, verissimum sit? aliud per hoc
 iudicium nihil agi, nisi ut M. Fonteio oppresso testi-
 monijs eorum, quibus multa reip. causa inuitisimis
 imperata sunt, seigniores posthac ad imperandum ce-
 dere sint, cum videant eos oppugnari, quibus oppressio
 populi Romani imperium incolume esse non possit.
 Obiectum est etiam, questum M. Fonteium ex viarum
 munitione fecisse: ut aut ne cogeret munire, aut id,
 quod munitionum esset, ne improbareret, si & coacti sunt
 munire omnes, & multorum opera improbata sunt:
 ceri de virumque falsum est, & ob vacationem pretium
 datum, cum immunitas nemo fuerit; & ob probatio-
 nem, cum multa improbata sint. & quid, si hoc crimen
 optimis hominibus delegare possumus, & ita, ut non
 culpam in alios transferamus, sed uti doceamus, eos
 isti munitioni praefuisse, qui facile officium suum &
 praestare, & probare possunt? tamen ne vos omnia in
 M. Fonteium, iracundi testibus freti conferetis? cum ma-
 ioribus reip. negotijs M. Fonteius impediretur: & cum
 ad remp. pertineret viam Domitiam munire: lega-
 tis suis, primarijs viris, C. Annio Bellieno, & Fonteio
 negotium dedit, itaque praefuerunt, imperauerunt pro
 dignitate sua, quod visum est, & probauerunt, quod
 vos, si nulla alia ex re, ex litteris quidem vestris, quas scri-
 ppsistis, & omisit, & allatis, certi scire potuistis, quas
 si antea non legistis, nunc ex nobis, quid de ijs rebus
 Fonteius ad legatos suos scripserit, quid ad eum illi
 rescri-

PRO

scripserit, cognos-
 tum, ad C. Fonteium
 ANNO LEGATI
 vobis oportet esse
 munitionem magis ad
 tractatam, quam
 nunc de criminibus
 maximum esse
 ces, si constitutum
 reculli in mentem,
 in Italia hoc prope
 que Titurium To-
 vini amphoras p-
 Porcium & Sto-
 lone iure vni-
 hi loco Credim-
 se exaltum, p- q-
 sam & Navone-
 ire vellent, cum
 is, qui ad hostem
 ces, esse crimen.
 Magal enim esse
 & pecuniam p-
 confiteor, & in
 bene rem ser-
 ta existimo, que
 esse falsum, hoc
 usque: p-
 omnes carum,
 scripserit

RATIO

PRO M. FONTEIO

rescripserint, cognoscite. *Literæ ad C. Annum legatum, ad C. Fonteium legatum. LITERÆ A C. ANNIO LEGATO, A C. FONTEIO LEGATO.*

Satis opinor esse perspicuum, iudices, hanc rationem munitionis neq; ad M. Fonteium pertinere, & ab ijs esse tractatam, quos nemo possit reprehendere, cognoscite nunc de crimine vinario, quod illi inuidiosissimum & maximum esse voluerunt. Crimen à Pletorio, iudices, ita constitutum est: Fonteio non in Gallia primitum venisse in mentem, ut portorium vini institueret, sed, in Italia hac proposita ratione, Romæ profectum: itaque Titurium Tolosa quaternos denarios in singulas vini amphoras pratorij nomine exegisse, Crodinum Porcium & Numium terros victoriatos, Nulchalone seuere umbrosos & victoriatos mille, atque in his locis Crodini & Nulchalone ab his portorium esse exactum, si qui Cobiamacho, qui vicus inter Tolosam & Narbonem est, disverterentur, neque Tolosam ire vellent, cum Elestodolus tantum senos denarios ab ijs, qui ad hostem portarent, exegisset. * Video, iudices, esse crimen, & crimen genere ipso magnum: veltigal enim esse impositum fructibus nostris dicitur: & pecuniam permagnam ratione ista cogi potuisse confiteor, & inuidiosam. vel maximè enim inimici hanc rem sermonibus divulgare voluerunt, sed ego ita existimo, quod maius crimen sit, id quod ostendatur esse falsum, hoc maiorem ab eo iniuriam fieri, qui id confingat: vult enim magnitudine rei sic occupare animos eorum, qui audiunt, ut difficilis aditus veritati relinquatur.

Desiderantur quæ de crimine vinario erant reii-

ORATIO

qua, nec non quæ ad bellum Vocontiorum, & dispositionem hybernorum pertinebant.

¶ ** At hoc Galli negant, as ratio rerum & vñ argumentorum coarguit. potest igitur testibus iudex nõ credere? cupidis, & iratis, & coniuratis, & ab religione remotis non solùm potest, sed etiam debet. etiam si, quia Galli dicunt, iccirco M. Fonteius nocens existimandus est, quid mihi opus est sapiente iudice? quid a quo questore? quid oratore non stulto? dicunt enim Galli, negare non possumus hic, si ingeniosi, & periti, & aequi iudicis has partes esse existimatis, ut quoniam quidam testes dicunt, sine vlla dubitatione credendum sit. Salus ipsa virorum fortium, innocentiam tueri non potest. sin autem in rebus iudicandis non minimã partẽ ad vnamquamq; rem existimandam, momentõq; suo ponderandam sapientia iudicis teneat: ne multi ù vestra maiores grauioresq; partes sunt ad cogitandum, quã ad dicendum mea. * mihi enim semper vnaquaq; de re testu nõ solũ semel, verũ etiam breuiter interrogandus, & sepe etiam nõ interrogandus, ne aut irato facultas ad dicendũ data, aut cupido auctoritas attributa esse videatur. vos & sapius canẽ rem animis agitare, & diutiũs vno quoq; de teste cogitare potestis. & siquidẽ nos interrogare nolumus, quæ causa nobis tacendi fuerit, existimare debetis. quamobrem si hoc iudices, præscriptũ lege, aut officio putatis, testibus credere: nihil est, cur alius alio iudice melior aut sapientior existimatur: vnũ est enim, & simplex aurium iudicium, & promiscuẽ, & cõmuniter stultis ac sapientibus ab natura datum. * quid est igitur, vbi elucere possit prudentia? vbi discerni stultus auditor, & cre-*

PRO M

et adules, ab vtrig
 lial in qua et que d
 agitate et ad
 cibus aqua et, qu
 rigione, quanto su
 ara, quanto immo
 nonis beniamin b
 pe & vestra, & pa
 de clarissim nostr
 putauerunt? qui C
 talis testibus in Q
 crediderant: quom
 & exhoritatem
 curatum suspicio
 num, et quon ver
 filio granitate, p
 ingenti, reu
 lo iussit: tamen
 ratum oris rige
 temeriam, vnaq;
 vni y, qui iudic
 quem quis que d
 quantus in L. C
 quant auctoritat
 em sermo testim
 no ipse, quæ
 rogare non pot
 um ac singular
 lim de ro, sed
 n aliter abant
 peractum, q

PRO M. FONTEIO.

& crudulus, ab religioso. & sapienti iudice? nimirum
 illud, in quo ea, que dicuntur à testibus, coniectura, &
 cogitatione traduntur, quanta auctoritate, quanta
 animi equitate, quanto pudore, quanta fide, quanta
 religione, quanto studio existimationis bonæ, quanta
 cura, quanto timore dicantur. an verò vos id in testi-
 moniis hominum barbarorum dubitabitis, quod persæ-
 pè & nostra, & patrū memoria sapientissimi iudices
 de clarissimis nostræ civitatis viris dubitandum non
 putaverunt? qui Cn. & Q. Cepionibus, L. & Q. Me-
 tellis testibus in Q. Pompeium hominem novum non
 crederunt: quorum virtuti, generi, rebus gestis fidem
 & auctoritatem in testimonio cupiditatis atq; inimi-
 citiarum suspicio derogavit. * eequem hominē vidi-
 mus, ei quem verè commemorare possumus parem cō-
 silio, gravitate, constantia, ceteris virtutibus, honori,
 ingenij, rerū gestarum ornamentis M. Aemilio Scau-
 ro fuisse? tamen huius (cuius iniurati nutu propè ter-
 rarum orbis regebatur) iniurati testimonio neque in C.
 Timbriam, neq; in C. Memmium creditum est, nolue-
 runt ij, qui iudicabant, hanc patere inimicitis viam:
 quem quisque odisset, ut eum testimonio posset tollere,
 quantus in L. Crasso pudor fuerit, quod ingenium,
 quanta auctoritas, quis ignorat? tamen is, cuius eti-
 am sermo testimonij auctoritatem habebat, testimo-
 nio ipso, qua in M. Marcellum inimico animo dixit,
 probare non potuit. * Fuit, fuit illis iudicibus divi-
 num ac singulare, iudices, consilium, qui se non so-
 lum de reo, sed etiam de accusatore, de teste iudica-
 re arbitrabantur, quid fictum, quid fortuna ac tem-
 pore allatum, quid pretio corruptum, quid spe aut

14

15

ORATIO

metru deprauatum, quid à cupiditate aliqua aut in-
 micitijs profectum videretur. qua si iudex non am-
 plectetur omnia consilio, non animo ac mente circū-
 spiciet: si quid ex illo loco dicitur, ex oraculo aliquo
 dici arbitrabitur: profectò satis erit id, quod dixi,
 antea, non surdum iudicem huic muneri atq; officio
 præesse: nihil eris, quamobrem ille nescio quis sapiens
 homo, sic multarum rerum peritus ad res iudicandas
 46 requiratur. * an verd illi equites R. quos nos vidimus,
 qui nuper in rep. iudicijsq; maximè floruerunt, ha-
 buerunt tantum animi, tantum roboris, vt M. Scau-
 ro testi non crederent: vos Belgarum atque Allobro-
 gum testimonijs non credere timati? Si inimico testi
 credi non oportuit: inimicior Marcello Crassus, aut
 Fimbria Scaurus ex ciuilibus studijs atq; obrectatio-
 ne domestica, quàm huic Galli? quorum, qui optimi
 in causa sunt, equites, frumentum, pecuniam semel
 atque iterum, ac sapiens inuitissimi dare coacti sunt:
 ceteri, partim ex veteribus bellis, agro mactati, par-
 47 tim ab hoc ipso, bello superati, & oppressi. * si, qui ob
 aliquod emolumentum suum cupidius aliquid dicere
 videntur, ijs credi non conuenit: credo maius emolu-
 mentum Capionibus & Metellis propositum fuisse ex
 Q. Pompeij damnatione, cum studiorum suorum ob-
 trectatorem sustulissent, quam cuncta Gallia ex M.
 Fonteij calamitate, in qua illa prouincia prope suam
 immunitatem ac libertatem positam esse arbitratur.
 an si homines ipsos spectare conuenit (id quod in teste
 profectò valere plurimum debet) non modo cum sum-
 mis cruciatus nostra viris, sed cum infimo cive Rom.
 quisquam amplissimus Gallia comparandus est? scie
 Indu-

PRO

Gallicorum quibus
 timore, quo
 cum profectum
 pro laborare
 monio sed etiam
 non moderata
 prolatum ver
 ratio in qua
 & cum profectum
 in pulvis, ac
 genter confirmata
 eadem iudicem
 quæsi: qui prius
 iustre conuictus
 timor, cu ea di
 qua opti viderem
 quibus se sine
 apud res populat
 rit: ne qua sam
 marum, et em
 se non intellige
 tem, & os, & an
 fatioribus no
 tuas religio
 tadum in testi
 nunt quæ
 tura diffensio
 la suscipimur
 hila gerendia
 tatus, iste can
 ter: he sunt m

PRO M. FONTEIO.

Induciomarus, quid sit testimonium dicere? mouetur
 eo timore, quo nostrum unusquisque, cum in eum lo-
 cum productus est? * recordamini, induces, quanto- 18
 pere laborare soleatis, non modo quid dicatis pro testi-
 monio, sed etiam quibus verbis utamini, ne quod mi-
 nus moderatè positum, ne quod ab aliqua cupiditate
 prolapsum verbum esse videatur, vultu denique labo-
 ratu, ne qua significari possit suspicio cupiditatis: ut
 & cum proditi, existimatio sit quedam tacita de vo-
 bis pudoris, ac religionis: & cum disceditis, ea dili-
 genter conseruata, ac retenta videatur. * credo hac 19
 eadem Induciomarum in testimonio timuisse, aut co-
 gitasse: qui primam illud verbum consideratissimum
 vestra consuetudinis, Arbitror, quo nos etiam tunc uti-
 mur, cum ea dicimus iurati, qua comperta habemus,
 que ipsi vidimus, ex toto testimonio suo sustulit, atque
 omnia se scire dixit, verebatur enim videlicet, ne quid
 apud vos populūmq; R. de existimatione sua deperde-
 ret: ne qua fama consequeretur eiusmodi Inducio-
 marum, talem virum, tam cupidè, tam temerè dixisse:
 se non intelligebat, se in testimonio nihil præter vo-
 cem, & os, & audaciam, neque civibus suis, neq; accu-
 satoribus nostris prestare debere. * an verò istas na- 20
 tiones religione iurifurandi, ac metu deorum immor-
 talium in testimonio dicendis commoueri arbitra-
 mini? qua tantum à ceterarum gentium more ac na-
 tura dissentiant, quod cetera pro religionibus suis bel-
 la suscipiunt, ista contra omnium religionis: illa in
 bellis gerendis ab dijs immortalibus pacem, ac veniam
 petunt, ista cum ipsis dijs immortalibus bella gesse-
 runt. hæ sunt nationes, que quondam tam longe ab
 suis

ORATIO

suis sedibus Delphos vsq; ad Apollinem Pythium atq;
 ad oraculum orbis terræ vexandum ac spoliandū pro-
 fecta sunt, ab iisdem gentibus sanctis, & in testimonio
 religiosi obfessum Capitolum est, atq; ille Iupiter, cui-
 31 ius nomine maiores nostri sanctam testimoniorū fi-
 dem esse voluerunt, * postremo, iis quicquā sanctum
 ac religiosum videri potest, qui, etiam si quādo aliquo
 metu adducti, deos placandos esse arbitrantur, huma-
 nis hostiis eorum aras ac templa sinestant: ut ne re-
 ligionem quidem colere possint, nisi eam ipsam prius
 scelere violarint, quis enim ignorat, eos vsq; ad hanc
 diem retinere illam immanem ac barbaram consue-
 tudinem hominum immolatorum? quam obrem
 quali fide, quali pietate existimatis esse eos, qui etiam
 deos immortales arbitrentur hominū scelere & san-
 guine facillimè posse placari? cum his vos testibus ve-
 stram religionem coniungetis? ab his quicquā sanctè,
 aut moderatè dictū putabitis? * hoc vestrae mentes tā
 22 castæ, tam integræ sibi suscipient, ut cum omnes legati
 nosiri, qui illo triennio in Galliam venerunt, omnes
 equites R. qui in illa prouincia fuerunt, omnes nego-
 tiatores eius prouincia, denique omnes in Gallia, qui
 sunt socij populi R. atq; amici, M. Fontem incolu-
 mem esse cupiant, iurati priuatim & publice laudent,
 vos tamen Gallis credere malitis? quid ut securi esse
 videamini? voluntatemne hominum? grauior igitur
 vobis erit hostium voluntas, quā ciuium? an dig-
 nitate testium? potestis igitur ignotos notis, iniquos
 æquis, alienigenas domesticis, cupidos moderatis, mer-
 cenarios gratuitis, impios religiosi, inimicissimos
 huic imperio ac nomini, bonis, ac fidelibus & sociis,
 & ci-

tribu auferre
 legat inuicem
 perant cum popo
 hi legatos et quib
 bonis, ut scilicet
 cum supplices refer
 nos, hi contra nos
 foro, cum quibus
 ni terrore reuocant
 tem, nisi aliquis
 simul, indices, aut
 hi, ut hoc absolutio
 concitaretur. * si
 ferret omnia
 magisteribus,
 su, legationibus
 uorum testium
 potaretur: si in
 bonis, fideles
 iuram Rom. om
 tur: tamen esse
 quos ita afflicto
 iustis, ut cont
 non minus et
 uo, cum laudat
 nos, atque loc
 nos & hoc imp
 M. Fontem vol
 u a propinqu
 uo vestri ciu
 bonis, veru

PRO M. FONTEIO.

& ciuibus ameferr. ?* an verò dubitatu iudices, quin 23
 instras inimicitias ista gentes & habeant, &
 gerant cum populi Rom. nomine? sic existimatio eos
 hic sagatos bracharosq; versari animo demisso atque
 humili, vt solent ij, qui affliti iniurijs, ad opem iudi-
 cum supplices inferioresq; confugiunt? nihil verò mi-
 nus. hi contra vagantur leri, atque erecti passim toto
 foro, cum quibusdam minis, & barbaro atq; imma-
 ni terrore verborum, quod ego profectò non crede-
 rem, nisi aliquoties ex ipsis accusatoribus vobiscum
 simul, iudices, audissim, cum præciperent, vt caure-
 nis, ne hoc absoluto, nouum aliquod bellum Gallicum
 concitaretur. * si M. Fonteium, iudices, in causa de- 24
 fierent omnia, si turpi adolescentia, vita infani,
 magistratibus, quos ante oculos vestros gessit, male ge-
 stu, legationibus flagitiosè obitu, comictus vir orù bo-
 norum testimonijs, inuisus suis omnibus in iudicium
 vocaretur: si in eo iudicio colonorum populi R. Nar-
 bonensium, fidelissimorum sociorum Massiliensium,
 ciuium Rom. omnium testimonijs tabulæq; premer-
 tur: tamen esset vobis magnoperè prouidendum, ne
 quos ita afflitos à vestris patribus maioribusq; a ce-
 pissimis, vt contemnendi essent, eos pertimuisse, & eo-
 rum nimis & terrore commoti esse videremur. * nunc 25
 verò, cum ledat nemo bonus, laudens omnes vestri
 ciues, atque socij, oppugnant ij, qui sapissimè hanc vr-
 bem & hoc imperium oppugnarunt: cumque mimi-
 ci M. Fonteij vobis, ac populo Rom. minentur, ami-
 ci ac propinqui supplicent vobis: dubitabitis non
 modò vestris ciuibus, qui maximè gloria ac laude
 ducuntur, verum etiam exteris nationibus ac gen-
 tibus

ORATIO

26 tibus ostendere, vos in sententijs ferendis civi parce-
 re, quam hosti cedere maluisse? * magna mehercle,
 causa, iudices, absolutiois cum ceteris causis hac est,
 ne qua in honis huic imperio macula a: q; ignominia
 suscipiatur. si hoc ita perlatum erit in Galliam, sena-
 tum, equitesq; populi Romani, non testimonijs Gallo-
 rum, sed minis commotos, rem ad illorum libidinem
 iudicassent. ita verò, si illi bellum facere conabuntur,
 excitandus nobis erit ab inferis C. Marius, qui Indu-
 cionaro isti, minaci atque arroganti, par in bellige-
 rando esse possit: excitandus Cn. Domitius & Q. Ma-
 ximus, qui nationem Allobrogum & reliquas suis i-
 terum armis conficiat atq; opprimat: aut, quoniam
 id quidem non potest, orandus erit nobis amicus meus
 M. Pletorius, ut suos novos clientes à bello faciendo
 detrahat, ut eorum iratos animos atq; horribiles im-
 petus deprecetur: aut, si non poterit, M. Fabium sub-
 scriptorè eius rogamus, ut Allobrogum animos mi-
 tiget, quoniam apud illos Fabiorum nomen amplissi-
 mum: ut velint isti aut quiescere, id quod victi ac sub-
 aili solent: aut, cum minantur, intelligere, se pop. Ro-
 man. non metum belli, sed spem triumphis ostendere.
 27 * quòd si in turpi reo patendum non esset, ut quis-
 quam isti se minus profecisse arbitrentur: quid fa-
 ciendum vobis in M. Fonteio arbitramini? de quo
 homine, iudices (is enim mihi videor hoc. propè caus-
 sa duabus actionibus perorata, debere dicere) de quo
 vos homine, iudices, ne ab inimicis quidem vilius fi-
 ctum probrosam non modo crimen, sed ne mal. di-
 ctum quidem audistis, et quis unquam reus praesertim
 in hac vita ratione versatus, in honoribus petendis, in
 pote-

potestatem, in imp-
 niam probram, in
 que à libidine, in
 esse, ab auctoritate
 sine qua aliquid va-
 lere non potest, in
 iure. Scaturit, in
 me accusata à M.
 boni iudicis potest-
 esse dicitur, quod
 co dicitur, et obli-
 tione in suo iudicio
 P. Rutilius l. qui
 me inter vos re-
 merandus. Vix
 per accusatum
 sufficiam fore
 ad oracis
 meum longe
 Gracchi: qua
 turpia me flagit-
 tante virtute ac-
 tione exprobrat
 nonquam possit
 meo loco in con-
 mator quare
 ego me, inquit,
 quod sit, quem
 suffragari pos-
 quare dicitur
 quis esset: tam
 vix in infamia

potestibus, in imperijs gerendis, sic accusatus est, ut
 nullum probrum, nullum facinus, nulla turpitudi-
 qua à libidine, aut à petulantia, aut ab audacia nata
 esset, ab accusatore objiceretur, si non vera, attamen
 ficta cum aliqua ratione ac suspitione? * M. A. Eui-
 lium Scaurum, summum nostrae civitatis virum, sci-
 mus accusatū à M. Bruto. extant orationes, ex qui-
 bus intelligi potest, multū in illum ipsum Scaurum
 esse dicta falso, quis negat? veruntamen ab inimi-
 co dicta, & obiecta. Quam multa M. Aquilius au-
 diuit in suo iudicio? quam multa L. Cottus? denique
 P. Rutilius? qui etsi damnatus est, mihi videtur ta-
 men inter viros optimos atq; innocentissimos esse nu-
 merandus. ille igitur ipse homo sanctissimus, ac tem-
 perantissimus, multa audiuit in sua causa, qua ad su-
 spicionem stuprorum ac libidinem pertinerent. * Ex-
 tat oratio hominis, (ut opinio mea fert) nostrorū ho-
 minum longè ingeniosissimi, atque eloquentissimi, C.
 Gracchi: qua in oratione permulta in L. Pisonem
 turpia ac flagitiosa dicuntur: at in quem virtū? qui
 tanta virtute atque integritate fuit, ut etiam illis op-
 timis temporibus, cum hominem inuicere nequam
 neminem posses, solus tamen Frugi nominaretur:
 quem cum in concionem Gracchus vocari iuberet, &
 viator quareret, quem Pisonem? quid erant plures,
 cogit me, inquit, dicere inimicum meum Frugi. u-
 gitur vir, quem ne inimicus quidem satis in appellan-
 do significare poterat, nisi ante laudasset: qui vno co-
 gnomine declarabatur, non modò quis esset, sed etiam
 qualis esset: tamen in falsam atque iniquam pro-
 brorum insimulationem vocabatur. * M. Fonteus 3°

ita

ORATIO

ita duabus actionibus accusatus est, ut obiectum nihil sit, quo significari vestrum gulum libidinis, petulantia crudelitate, et audacia possit. non modo nullum facinus huius protulerunt, sed ne dictum quidem aliquod reprehenderunt. quod si aut quantam voluntatem habent ad hunc opprimendum, aut quantum ad maledicendum licentiam, tantum haberent aut ad ementendum animi, aut ad ^{frangendum} ingenij, non meliore fortuna ad probra nunc audienda Fonteius, quam illi, de quibus antea commemoravi, fuisset. frugi igitur hominem, iudices, frugi, inquam, & in omnibus vita partibus moderatum ac temperantem, plenum pudoris, plenum officij, plenum religionis, videtis positum in vestra fide ac potestate: atque ita, ut commissus sit fidei, permissus potestati. ³¹ videte igitur, verum sit equus, hominem honestissimum, virum fortissimum, civem optimum, de inimicissimis, atque immansuissimis nationibus, an reddi amicus: praesertim cum tot res sint, quae vestris animis pro huius innocentis salute supplicent: primum generis antiquitas, quam Thusculo ex clarissimo municipio profectam in monumentis rerum gestarum inscriptam ac notatam videmus: tum autem continua praetura, quae & ceteris ornamentis, & existimatione innocentia maxime floruerunt: deinde recens memoria patris eius cuius sanguine non solum Aesculanorum manus, a qua interfectus est, sed totum illud sociale bellum macula sceleris imbutum est: postremo ipse cum in omnibus vita partibus honestus atque integer, tum in re militari cum summi consilij, & maximi animi, tum vero vsu quoque bellorum gerendorum, imprimis eorum

boni-

bonorum qui non solum
 in monumentis
 hoc leviter pro me
 ut ex genere
 dostra, felicitate
 retinendos esse
 rum in hac rep.
 non modo felicitate
 num nobis facendum
 innocentem obsequio
 dicitur partem atque
 rep. calamitate consilio
 bu necessario suspensa
 nisi in faceret. non
 reque temporaria
 du ac virtute infla
 vi, qui legatus
 tibus, quos L. Cato
 sita fuisse tum M.
 lam, praetoris homi
 praetere C. Marium
 sim, non interio homi
 id rebus gestis ac ve
 stris oculis in curia
 up. patris, vtriusque
 viri desideranda
 un copia popularem
 maderis, profecto
 program, ad pericula
 pram, ad consilia
 hanc, de mi vobis
 innocens populo

PRO M. FONTEIO.

hominum qui nunc sunt, exercitatus. * quare si eti- 3a
 iam monendi estis à me, quod non estis iudices, video
 hoc leuiter pro mea auctoritate vobis precipere posse,
 vt ex eo genere homines, quorum cognita virtus, in-
 dustria, felicitas in re militari sit, diligenter vobis
 retinendos existimetis. fuit enim maior talium viro-
 rum in hac rep. copia: qua cum esset, tamen eorum
 non modò saluti, sed etiam honori consulebatur, quid
 nunc nobis faciendum est, studiu militaribus apud
 iuuentutem obsoletis, hominibus autem ac summis
 ducibus partim atque, partim ciuilitatis discordiis hac
 resp. calamitate consumptis, cum tot bella aut à vo-
 bis necessariò suscipiantur, aut subid atque impro-
 trita nascantur. nonne & hominem ipsum ad dubia
 reipub. tempora reseruandum, & ceteros studio lau-
 dis ac virtutis inflammandos putati? * recordami- 39
 ni, quos legatos nuper in bello L. Iulius, quos P. Ru-
 tilius, quos L. Cato, quos Cn. Pompeius habuerit:
 scietis fuisse tum M. Cornutum, L. Cinnam, L. Sul-
 lam, pratorios homines, belli gerendi peritissimos:
 praeterea C. Marium, P. Didium, Q. Catulū, P. Cras-
 sum, non literis homines ad rei militaris scientiam,
 sed rebus gestis ac victorijs eruditos. age verò nunc in-
 ferte oculos in curiam, introspicite penitus in omnes
 reip. partes, vtrum videtis, nihil posse accidere, vt ta-
 les viri desiderandi sint: an, si acciderit, eorum homi-
 num copia populum R. abundare? qua si diligenter
 attendetis, profectò, iudices, virum ad labores belli
 impigrum, ad pericula fortem, ad vsu ac disciplinā
 peritum, ad consilia prudentē, ad casum fortunamq;
 felicem, domi vobis ac liberis vestris retinere, quam
 inimicissimis populi Roman. nationibus & crudelis-

- 34 *finitis tradere, & condemnare, maleit. * at infestis propè signis inferuntur Galli in Fonteium, & instant atque urgent summo cum studio, summa cum audacia: nos verò, iudices, non & multis & firmis praesidijs, vobis adiutoribus, isti immani atque intoleranda barbaria resistemus. primum obijcitur cõtra istorum impetus Macedonia fidelis & amica populo Roman. provinciae: qua se ac suas vrbes non solum consilio, sed etiam manu Fonteij conseruatam esse dicat: vt illa per hunc à Thracum aduentu ac depopulatione defensa fuit, sic ab huius nunc capite Gallorum*
- 35 *impetus terroresque depellit, * constituitur ex altera parte vltior Hispania: qua profecto non modo religione sua resistere istorum cupiditati potest, sed etiam sceleratorum hominum periuiria, testimonijs ac laudationibus suis refutare. Atque ex ipsa etiam Gallia fidelissima & grauisima auxilia sumuntur. venit huic subsidio, misero atque innocenti, Massiliensium cuncta ciuitas: qua non solum ob eam causam laborat, vt huic, à quo ipsa seruata est parem gratiam referre videatur, sed etiam, quod ea conditione atque eo fato se in ijs terris collocatam esse arbitratur, ne quid*
- 36 *nostris hominibus ista gentes nocere possint. * pugnat pariter pro salute M. Fonteij Narbonensis colonia, qua per hunc ipsa nuper obsidione hostium liberata, nunc eiusdem miseris ac periculis commouetur. denique, vt oportet bello Gallico, vt maiorum iura morasq; perscribunt, nemo est ciuis Rom. qui sibi vlla excusatione vitendum putet. omnes illius provinciae publicani, agricolae, pecuarij, ceteri negotiatores vno animo M. Fonteium atque vna voce defendunt. quod si*

vntas auxiliorum nos
 vsq; despecterit, dicit illi
 rum: nam etiam de
 na miseri magis, femina
 equi adstratus? praeter
 tera parte germanum
 frangit, viduas, ac popu
 pro vobis liberam, vultu
 su placanda occupata
 frangit, sui animas vob
 re quod praesidium, qui
 missi? nam cetera se
 & habere domi seruati
 cipem possunt: vna
 trem, quod aut vultu
 lite pati, viduas, et
 matru, quoridiana
 stro iudicio commouet
 tu, nocturnis Fonte
 sacerdoti Vesta. Lac
 tendit ad vos vobis
 quas pro vobis dicit
 uete, ne periculis
 rationem repudiar
 ur, hac salua esse
 u, vtrum fortissim
 mis tōme moration
 nam in acie periss
 tum etiam in
 solum se solaria
 lanquet sibi reliqu

PRO M. FONTEIO.

tantas auxiliorum nostrorum copias Induciomarus ipse despexerit, dux Allobrogum ceterorumq; Gallorum: num etiam de matris hunc complexu, lectissima miserrimq; femina, vobis inspectantibus auellet atque abstrahet? praesertim cum virgo Vestalis ex altera parte germanum fratrem complexa teneat, vestramq; iudices, ac populi Rom. fidem imploret: qua pro vobis liberiq; vestris tot annos in dijs immortalibus placandis occupata est, vt ea nunc pro salute sua, fratruq; sui animos vestros placare possit: * cui misere 37
 re quod praesidium, quod solatium reliquum est, hoc amisso? nam cetera femina gignere ipse sibi praesidia, & habere domi fortunarum omnium socium participem possuit: huic vero virgini quid est praeter fratrem, quod aut iucundum, aut carum esse possit? nolite pari, iudices, aras deorum immortalium, Vestaq; matris, quotidianis virginis lamentationibus de vestro iudicio commoueri. prospicite, ne ignis ille aeternus, nocturnis Fonteta laboribus vigilijsq; seruatus, sacerdotis Vesta lacrymis extinctus esse dicatur. * tendit ad vos virgo Vestalis manus supplices easq; 38
 quas pro vobis dijs immortalibus tendere consuevit. caute, ne periculosum, superbumq; sit, eius vos obsecrationem repudiare, cuius preces si dij aspernarentur, hac salua esse non possent. videtisne subter, iudices, virum fortissimum M. Fonteium parentis & sororis comemoratione lacrymas profudisse? qui nunquam in acie pertimuerit, qui se armatus saepe in hostium manum immiserit, cum in eiusmodi periculis eadem se solatia suis relinquere arbitraretur, qua suus pater sibi reliquisset, idem nunc percurbato ani-

b

mo

ORATIO

mo pertimescit, ne non modò ornamento & adiumē-
to non sit suis, sed etiam cum acerbissimo luctu dede-
cus aeternum miseris atque ignominiam reliquat.
39 * ò fortunam longè disparem M. Fonteij, si diligere
potuisset, ut potius telis tibi Gallorum, quam periu-
rijs intereundum esset: tum enim vita sociā virtus,
mortu comes gloria fuisset: nunc verò qui est dolor?
victoria te atque imperij poenas ad eorum arbitrium
sufferre, qui aut victi armis sunt, aut iniurissimi pa-
rurrunt? à quo periculo defendite, iudices, civem for-
tem atque innocentem: curate, ut nostris testibus
plus, quàm alienigenis credidisse videamini, plus sa-
luti civium, quàm hostium libidini consuluisse, gra-
uiorem duxisse eius obsecrationem, quæ vestris sacris
praesit, quàm eorum audaciam, qui cum omnium sa-
cris delubris quæ bella gesserunt, postremò prospicite,
iudices, id quod ad dignitatem populi Rom. maximè
pertinet, ut plus apud vos preces virginis Vesta-
lis, quàm mina Gallorum valuis-
se videantur.

PRO A.

OR

in vi facienda efficit
fiderat homini esse p
perret, am non
qui cum vi & armis
dicat, superare.
cipue iussu videtur
bus & amanda, et
quod in iudicium r
tamesi improbe p
sem videretur, sed q
egit ut scilicet, no
niam si facta v
retinenda non fu
da sit. A. Catenam
iussu: nunc quon
no, omnium defen
iuros: sine consue
tus egerit, hoc sup
ut in iudicio poss
fuerit: aut nō id
no nunc impuden
vniq; alia ratione

PRO